

Vlaams
Parlement

vergadering **C166**
zittingsjaar 2017-2018

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

van 13 maart 2018

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Katrien Schryvers aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over seksueel misbruik door minderjarigen – 1373 (2017-2018)	
VRAAG OM UITLEG van Lorin Parys aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over minderjarige plegers van seksueel misbruik – 1381 (2017-2018)	3
VRAAG OM UITLEG van Jan Bertels aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de Panoreportage omtrent online gokken – 1424 (2017-2018)	11
VRAAG OM UITLEG van Jan Bertels aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over mogelijke overnames van woonzorgcentra – 1425 (2017-2018)	15

**VRAAG OM UITLEG van Katrien Schryvers aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over seksueel misbruik door minderjarigen
– 1373 (2017-2018)**

**VRAAG OM UITLEG van Lorin Parys aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over minderjarige plegers van seksueel misbruik
– 1381 (2017-2018)**

Voorzitter: de heer Bart Van Malderen

De voorzitter: Mevrouw Schryvers heeft het woord.

Katrien Schryvers (CD&V): Voorzitter, minister, collega's, vorige week konden we het antwoord lezen op een parlementaire vraag aan federaal minister van Justitie Geens met cijfers uit de jaarlijkse statistieken van de jeugdparketten. Daaruit blijkt dat in de periode 2010-2015 jaarlijks gemiddeld bijna 1800 minderjarigen betrokken waren bij feiten van 'verkrachting en aanranding'. Het gaat vanzelfsprekend over heel België. Dat is maar liefst vijf per dag. In ongeveer twee derde van de gevallen gaat het zelfs om jongeren onder de 16 jaar.

Natuurlijk is hierbij enige nuance geboden. Zo gaan, aldus minister Geens, de cijfers over verdachten en niet noodzakelijk over daders van feiten. Ook wordt gedrag dat grenzen overschrijdt, steeds minder onder de mat geveegd maar daadwerkelijk aangegeven. Ook dat is een nuance.

Desalniettemin liggen de cijfers hoog en lijkt er duidelijk een probleem te zijn in verband met grensoverschrijdend seksueel gedrag bij minderjarigen. Hoewel het spreken over seks geen taboe meer zou mogen zijn, lijkt dit voor minderjarigen niet tot gevolg te hebben dat er minder grensoverschrijdende gedragingen gesteld worden.

Wanneer we over grensoverschrijdend gedrag bij minderjarigen spreken, is onze eerste reflex vaak niet om te denken aan een dader van ongeveer dezelfde leeftijd. Vaak wordt gedacht aan geweldplegers die een zekere verantwoordelijkheid hebben over de minderjarige, er een vertrouwensrelatie mee hebben of er gezag over uitoefenen. Deze cijfers tonen echter aan dat er zowel op het preventieve vlak als op het curatieve vlak aandacht moet gaan naar jonge daders.

In januari 2016 verenigden de Vlaamse ministers zich in de strijd tegen pesten en andere vormen van geweld op minderjarigen, en dit in een beleidsdomeinoverschrijdende aanpak en in doelgerichte samenwerkingen tussen de beleidsdomeinen Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Onderwijs en Jeugd. Er werd een werkgroep Integriteit opgericht die acties en maatregelen opvolgt, evalueert en desgewenst bijstuurt met het oog op maximale afstemming en expertisedeling. Concreet wordt ook ingezet op een aantal versterkende acties, waaronder het opzetten en ontsluiten van wetenschappelijk onderzoek naar verschillende vormen van geweld.

Ik heb hierover volgende vragen. In hoeverre is geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag door minderjarigen een specifiek werkpunt binnen de werkgroep Integriteit? Hoe richten preventie- en sensibiliseringscampagnes zich ook naar minderjarige daders? Is een versterking ter zake nodig? Welke specifieke programma's bestaan er om minderjarige daders te begeleiden en herval te voorkomen? De gegevens uit het antwoord van minister Geens zijn federale cijfers. Hebt u een zicht op het aantal minderjarige daders in zaken omtrent seksueel grensoverschrijdend gedrag in Vlaanderen? Zet de stijging van deze cijfers bij de parketten zich ook door in de verschillende vormen van slachtofferzorg?

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Voorzitter, minister, ik heb een gelijkaardige vraag die voortgaat op een artikel dat vorige week op de voorpagina van De Morgen is verschenen, met als titel 'Jaarlijks 1800 minderjarigen verdacht van seksueel misbruik'. De cijfers zijn afkomstig uit de statistieken van de jeugdparketten, die werden opgevraagd door Kamerlid Barbara Pas. Ik vond daar een aantal opvallende cijfers in, omdat ze niet stroken met de statistieken van Kind en Gezin. Als we daarnaar kijken, dan blijkt dat in 2016 'slechts' 337 meldingen zijn binnengekomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Dat is een groot verschil met 1800.

Kinderpsychiater Peter Adriaenssens geeft aan dat de cijfers een bezorgdheid binnen de jeugdzorg weergeven. Er is een toename van het seksueel grensoverschrijdend gedrag van jongeren naar jongeren toe. Het is een definitie die het volledige spectrum van grensoverschrijdend gedrag behelst en niet enkel verkrachting en aanranding. Adriaenssens merkt op dat bij heel wat jongeren die seksueel grensoverschrijdend gedrag stellen, ook ander delinquent gedrag voorkomt, zoals drugsfeiten of diefstal.

Minister, mijn vragen aan u zijn eenvoudig zoals steeds. Hoe verklaart u de enorme verschillen in statistieken tussen de jeugdparketten enerzijds en de statistieken van Kind en Gezin anderzijds? Hoe kunt u zorgen voor een betere gegevensdeling tussen beide administraties, dat de cijfers toch een beetje op elkaar worden afgestemd of tenminste dat wordt uitgezocht waar het verschil zit? In de commissievergadering van 1 maart 2016 hebben we hier al uitvoerig over gepraat. Toen gaf u een heel uitvoerige uiteenzetting over het voornamelijk preventieve hulpaanbod betreffende seksueel grensoverschrijdend gedrag. Neemt u een aantal specifieke aandachtspunten mee wanneer er een nieuw decreet met het nieuwe jeugddelinquentierecht aankomt?

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: Collega's, er zijn een aantal vragen naar aanleiding van recente cijfers inzake seksueel misbruik door en van minderjarigen. De vragen focussen zowel op de aanpak, zowel preventief als reactief, naar minderjarige daders en slachtoffers van seksueel misbruik, als naar de cijfers. Laat me toe eerst in te gaan op de vele facetten van de aanpak van de problematiek, zowel naar daders, potentiële daders en slachtoffers.

Het Vlaams actieplan ter bevordering en bescherming van de fysieke, psychische en seksuele integriteit van de minderjarige in de jeugdhulp en de kinderopvang, het onderwijs, de jeugd- en de sportsector bevat maatregelen en acties gericht op het gepast omgaan met seksueel grensoverschrijdend gedrag en het aanbieden van gepaste ondersteuning en hulp aan minderjarige slachtoffers en daders van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel misbruik. De monitoring van maatregelen en acties die ressorteren onder dit actieplan gebeurt door de werkgroep integriteit. Dit actieplan ligt ook volledig in lijn met de Kadernota Integrale Veiligheid en het Nationaal Veiligheidsplan, waarbinnen, zoals ik recent heb toegelicht, de rol van het online mediagebruik als facilitator een belangrijk aandachtspunt is.

In het kader van het gepast omgaan met seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt binnen alle beleidsdomeinen permanent ingezet op vorming rond het vlaggensysteem en het Raamwerk Seksualiteit en Beleid. In de sportversie van het vlaggensysteem 'Sport met grenzen' werden ook de gevaren van sociale media verwerkt. Jong & Van Zin organiseert vorming om vrijwilligers en professionals bewust te leren omgaan met seksueel getinte situaties in een jeugdwerkcontext. Het vlaggensysteem '(N)Iets mis mee?! Omgaan met seksueel grensoverschrijdend gedrag in het jeugdwerk' werd geactualiseerd. Ook de onderwijssector maakte een eigen vlaggensysteem.

Het is essentieel dat in elk beleidsdomein werk wordt gemaakt van een kwaliteitsvolle, integrale en kindvriendelijke aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag die drempelverlagend werkt en waarbij zoveel mogelijk actoren worden betrokken.

Daarnaast wordt werk gemaakt van de uitbouw van aanspreekpunten integriteit en het optimaliseren van de toeleiding naar 1712 vanuit Onderwijs, Jeugd en Sport. Belangrijk aandachtspunt bij de realisatie van deze beide acties, is een goed zicht te krijgen op de huidige praktijk in deze sectoren en de afspraken in het omgaan met seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel misbruik verder te verfijnen. De 1712-medewerkers kunnen hierdoor op een kwaliteitsvolle en adequate wijze gevolg geven aan vragen die kaderen in geweld op kinderen en jongeren in het onderwijs, de sport en het jeugdwerk.

De voorbije jaren werden verschillende campagnes opgezet, vaak gericht naar specifieke doelgroepen om hen aan te spreken en 1712 gericht bekender te maken. Zoals elke preventieve actie is het belangrijk om hier herhaaldelijk op in te zetten.

In 2016 werd via een campagne van 1712 ingezet op kinderen en jongeren. Wie naar www.1712.be surft, komt terecht op een portaalpagina waar kinderen, jongeren of volwassenen een keuze kunnen maken. De eerste site is gericht op kinderen tot 13 jaar. De jongerensite richt zich tot jongeren van 13 tot 18 jaar. Zo wordt getracht om de informatie rond geweld, misbruik en kindermishandeling voor kinderen en jongeren toegankelijk te maken en begrijpelijk aan te bieden.

Aan deze website werd het Trustylabel toegekend. Dit label wijst erop dat de informatie op de website voldoet aan een aantal voorwaarden inzake betrouwbare informatie op maat van kinderen en jongeren. Voor de lancering van de campagne met betrekking tot het 'kindvriendelijk' 1712 werd afgestemd tussen de betrokken beleidsdomeinen. Er werden affiches en kaartjes verspreid naar de centra voor leerlingenbegeleiding (CLB's), scholen, lokale jeugddiensten en landelijk gesubsidieerde organisaties en naar koepelorganisaties, actoren, centra en promotiediensten Sport Vlaanderen. Die afstemming is ook gepland voor de campagne www.nupraatikerover.be.

Deze preventie- en sensibiliseringscampagne richt zich naar alle jongeren, ongeacht eventueel dader- of slachtofferschap omdat grensoverschrijdend gedrag dikwijls een relationeel gebeuren is, waarbij ouderschap en slachtofferschap niet altijd even duidelijk zijn.

Een gespecialiseerd psychiatrisch residentieel hulpaanbod voor minderjarigen die seksueel grensoverschrijdend gedrag pleegden, is beschikbaar binnen de Universitaire Kinder- en Jeugdpsychiatrie Antwerpen (UKJA) van het Ziekenhuis Netwerk Antwerpen.

Daarnaast hebben enkele centra voor geestelijke gezondheidszorg (cgg's) en centra voor algemeen welzijnswerk (CAW's) een specifiek team voor de begeleiding en behandeling van deze jongeren.

Voor jeugdige delictplegers die grensoverschrijdend gedrag stelden, moeten we verwijzen naar het belang van een herstelgerichte aanpak zoals we die ook in het voorontwerp van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht uitdrukkelijk naar voren schuiven. De diensten voor herstelgerichte en constructieve afhandeling (HCA) zetten hun aanbod, bemiddeling, herstelgericht groepsoverleg, leerprojecten en gemeenschapsdiensten ook voor deze doelgroep in. Binnen het geïntegreerd aanbod inzake herstelgerichte en constructieve afhandeling van de bijzondere jeugdbijstand wordt in een zestal gerechtelijke arrondissementen een leerproject voor minderjarige plegers van seksueel grensoverschrijdend gedrag

aangeboden. Dit hulpaanbod is voorbehouden voor minderjarige plegers van seksueel grensoverschrijdend gedrag, ouder dan 12 jaar, die een als misdrijf omschreven feit gepleegd hebben en doorverwezen werden door de jeugdrechter of het parket.

De minderjarige plegers van grensoverschrijdend gedrag vormen een beperkt aandeel van de jongeren die bij deze diensten aangemeld worden. De cijfers kunnen niet exact uit de rapportering en jaarverslaggeving worden gehaald, maar we ramen dat het over een twintigtal dossiers per regio per jaar gaat. Vooral de leerprojecten worden voor deze jongeren ingezet. Een aantal diensten werken voor de uitvoering van leerprojecten voor minderjarige plegers van grensoverschrijdend gedrag samen met een externe partner. We verwijzen illustratief naar EXIT, een aanbod vanuit het CAW Noord-West-Vlaanderen, waarmee vooral de Brugse, maar ook de andere West-Vlaamse HCA-diensten in dergelijke dossiers samenwerken. EXIT behandelde, zo blijkt uit het jaarverslag, in 2016 in West-Vlaanderen 59 minderjarigen. 13 ervan werden op beslissing van een jeugdrechter doorverwezen. In ongeveer de helft van de situaties gaat het om het maken en verspreiden van beeldmateriaal, de andere helft betreft effectief fysiek grensoverschrijdend gedrag, van aanraking tot verkrachting.

Voor de door Jongerenwelzijn erkende voorzieningen werd in de loop van 2014 in het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 1994 inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidiënormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand een bijkomende erkenningsvoorwaarde in de regelgeving ingeschreven die bepaalt dat de voorzieningen over een geschreven referentiekader voor grensoverschrijdend gedrag moeten beschikken. De voorzieningen moeten procedures voor preventie, detectie en gepast reageren hebben en moeten dergelijke situaties onverwijld aan de administratie melden.

Bij een audit door de Zorginspectie over het kwaliteitskader van deze voorzieningen, die uitgevoerd werd in de loop van 2015 en 2016, blijkt dat 86 procent van de voorzieningen over een geschreven referentiekader beschikt en 90 procent van de voorzieningen procedures hanteert voor preventie, detectie en gepast reageren. Het betreft dus een audit die relatief kort na de inwerkingtreding van de bijkomende erkenningsvoorwaarde werd uitgevoerd. Ondertussen hebben de voorzieningen waar remediëring noodzakelijk was, binnen hun kwaliteitsconcept de nodige verbeteracties opgezet.

Het staat voorzieningen vrij om zelf programma's inzake begeleiding en hervulpreventie te kiezen in functie van hun aanbod, doelgroep enzovoort. We merken in de praktijk dat vooral het Sensoa-vlaggensysteem heel frequent door de voorzieningen gebruikt wordt.

Het besluit van de Vlaamse Regering van 4 februari 2011 betreffende kwaliteitszorg in voorzieningen voor personen met een handicap bepaalt dat de voorzieningen een geschreven referentiekader voor grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van de gebruikers moeten ontwikkelen. De voorzieningen moeten een procedure voor preventie, detectie van en gepast reageren op grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van de gebruikers hanteren. In die procedure is een registratiesysteem opgenomen, dat voldoet aan de verplichtingen die voortvloeien uit de wetgeving betreffende de verwerking van persoonsgegevens. Grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van de gebruikers moet worden gemeld aan het agentschap.

In samenwerking met Zorginspectie volgt het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) deze meldingen op. Bij de meest ernstige situaties, waarbij er bijvoorbeeld sprake is van verkrachting, gaat de Zorginspectie ter plaatse na op welke manier de voorziening de situatie in de praktijk heeft

aangepakt. Er wordt steeds een beroep gedaan op het vertrouwenscentrum kindermishandeling. De voorzieningen zoeken steeds naar alternatieve vormen van begeleiding om te voorkomen dat het gedrag van de minderjarige zich herhaalt. In sommige gevallen moet de procedure en de manier van werken van de voorziening worden bijgestuurd. De Zorginspectie is in 2017 met deze inspecties gestart. Er is momenteel nog geen rapport van.

Wanneer er in jeugdhulpvoorzieningen door minderjarigen, die worden opgevolgd door een consulent van het ondersteuningscentrum jeugdzorg (OCJ) of van de sociale dienst voor gerechtelijke jeugdbijstand (SDJ) seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt vastgesteld, wordt het vertrouwenscentrum kindermishandeling (VK) betrokken. Het VK begeleidt de betrokkenen en ondersteunt de voorziening waar de jongere verblijft in het omgaan met de feiten en de gevolgen ervan. Dit kan leiden tot bijzondere werkplannen.

Als er strafbare feiten worden gepleegd, is het decreet Jeugddelinquentierecht in zijn geheel van toepassing. Alle maatregelen kunnen worden opgelegd aan minderjarigen die seksueel grensoverschrijdend gedrag stellen. Zoals ik daarstraks al heb aangehaald, gaan we het belang van een herstelgerichte en constructieve aanpak benadrukken. Deze visie werd heel expliciet in het voorontwerp van decreet ingeschreven.

Belangrijk te vermelden is ook dat de rechten van minderjarige slachtoffers worden versterkt, doordat zij van in het begin bijstand kunnen krijgen van een advocaat die een opleiding in het jeugdrecht heeft genoten. In de opleiding die de Orde van Vlaamse Balies organiseert, wordt uitdrukkelijk aandacht besteed aan de herstelgerichte en constructieve afhandeling van jeugddelicten.

We focussen even specifiek op de mogelijke reacties. Op parketniveau, tijdens de voorlopige fase en tijdens de definitieve fase kunnen voorwaarden worden opgelegd aan de jongere/minderjarige. In het decreet Jeugddelinquentierecht wordt bepaald dat een van de mogelijke maatregelen het onderwerpen aan de richtlijnen van een ambulant centrum voor geestelijke gezondheidszorg, voor seksuele opvoeding of een centrum voor alcohol- en toxicomanie kan zijn. In artikel 373 – aanranding van de eerbaarheid – en 375 – verkrachting – van het strafwetboek wordt bepaald dat de voorlopige fase een jaar kan duren in plaats van de voorziene zes maanden.

Bij de gesloten begeleiding van maximaal zeven jaar worden, voor delictplegers van 16 jaar of ouder of die de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt op het ogenblik van het vonnis, ook artikel 373 en 375 van het strafwetboek opgenomen als jeugddelicten waarvoor deze sanctie kan worden opgelegd, dit wel op voorwaarde dat ze strafbaar zijn met meer dan vijf jaar opsluiting.

Voor jongeren tussen 12 en 14 jaar kan gesloten begeleiding van maximaal twee jaar worden opgelegd en ook daar worden artikel 373 en 375 van het strafwetboek meegenomen, met de voorwaarde dat wanneer de feiten zouden zijn gepleegd door een meerderjarige, ze een correctionele hoofdgevangenisstraf van vijf tot tien jaar of een zwaardere straf tot gevolg kan hebben.

Voor jongeren tussen 14 en 16 jaar kan gesloten begeleiding van maximaal vijf jaar worden opgelegd, en ook daar worden artikelen 373 en 375 van het strafwetboek meegenomen als een voorwaarde om deze sanctie te kunnen opleggen. Ook bij de uithandengeving worden artikelen 373 en 375 van het strafwetboek meegenomen als een voorwaarde om een jongere uit handen te geven.

In het decreet Jeugddelinquentierecht blijft dus de mogelijkheid om HCA-aanbod (herstelgerichte en constructieve afhandeling) in te zetten voor minderjarige

delictplegers in het algemeen, en minderjarige plegers van grensoverschrijdend gedrag in het bijzonder, behouden.

Tot slot nog iets over de cijfers. De meest recente statistische cijfers van het jeugdparket, waarnaar wordt verwezen, dateren van 2015 en men verwijst tevens naar een gemiddelde tussen 2010 en 2015. De cijfers maken het evenwel nu niet mogelijk om het aantal unieke minderjarige daders per tenlastelegging in Vlaanderen te genereren.

Er wordt in het persartikel ook verwezen naar een artikel van het Nationaal Instituut voor Criminaliteit en Criminalistiek (NICC) inzake cijfers over minderjarige delinquentie in Vlaanderen van november 2015. In die studie kan men, we citeren even uit de inleiding "... door onderzoek van de database van die (jeugd)parketten de schommelingen in het aantal meldingen vaststellen. Dat is de opzet van het artikel, dat de jaren 2006 tot 2013 bestudeert en de vooroordelen over de delinquente minderjarigen op losse schroeven zet. Uit het artikel blijkt dat het aantal gemelde minderjarigen daalt – zowel in België als in de rest van Europa – en dat hun leeftijd niet daalt. Hoewel men vaak zeer negatieve uitlatingen over minderjarigen hoort, nopen die bevindingen ons tot een andere kijk op de jeugddelinquentie."

In globo daalt het aantal meldingen inzake jeugddelinquentie dus volgens deze studie, voor de categorie zedenfeiten meldt het artikel dat dit toeneemt in de periode 2006 tot 2013. Wat seksueel misbruik betreft of de meldingen ervan is dit ook wat de experts op het terrein ervaren. Twee professoren geven in hun commentaar duidelijk een aantal logische verklaringen en zeer belangrijke duiding.

Men wijst enerzijds op het feit dat parketcijfers natuurlijk duiden op jongeren die worden verdacht van bepaalde feiten, en daarnaast wijst men op een verhoogde aandacht en het bespreekbaar maken van seksueel misbruik in het algemeen. Dit is een tendens die al langer is ingezet en op zich natuurlijk enkel positief is.

Natuurlijk kunnen verschillende cijfers ook niet zomaar met elkaar worden vergeleken. Zoals gezegd, slaan de parketcijfers op het aantal verdachten over heel België dan nog, de cijfers van Kind en Gezin gaan over het aantal meldingen bij de Vertrouwenscentra Kindermishandeling inzake seksueel misbruik door minderjarigen, met andere woorden het aantal hulpvragen, meldingen die bij de VK's in Vlaanderen en Brussel binnenliepen inzake de problematiek. Dus dit is alles behalve een 1 op 1. Meldingen over of vermoedens van kindermishandeling, waaronder grensoverschrijdend gedrag tussen minderjarigen, komen in Vlaanderen bij diverse organisaties terecht, onder meer ook rechtstreeks bij de politie en justitiële diensten.

Kind en Gezin rapporteert enkel over de meldingen in de zes Vertrouwenscentra Kindermishandeling. De VK's hebben een opdracht in het kader van Integrale Jeugdhulp en zijn toegankelijk voor zowel burgers als professionals. In 2016 waren er 485 meldingen van grensoverschrijdend gedrag door minderjarigen bij de VK's, waarvan 327 in de categorie seksueel misbruik. In 2015 bedroeg dit 431 meldingen, waarvan 298 in de categorie seksueel misbruik en in 2014 ging het over 443, waarvan 313 in die laatste categorie. Deze cijfers zijn terug te vinden op de site van Kind en Gezin.

Wat de vraag betreft inzake cijfers over vormen van slachtofferzorg, kunnen we meegeven dat we uit de cijfers van de dienst slachtofferonthaal van de justitiehuizen niet zonder meer kunnen afleiden dat er meer minderjarige daders van seksueel geweld zijn. Vooreerst ontvangt de dienst slachtofferonthaal enkel een mandaat indien hij hiertoe door het parket wordt gevorderd. Anderzijds wordt slechts sinds de ingebruikname van SIPAR 2 in juni 2016 de geboortedatum systematisch geregistreerd. In 2016 ging het over 49 minderjarige daders. Vanaf volgend jaar kunnen we dus ook hier monitoren.

We beschikken dus over verschillende bronnen die we kunnen hanteren om de vinger aan de pols te houden inzake seksueel misbruik door en van kinderen en jongeren. We wijzen erop dat we bijvoorbeeld ook door bijvoorbeeld het kindvriendelijk maken van de website 1712 net ook een beleid voeren om kinderen en jongeren meer te sensibiliseren rond alle vormen van geweld, dus ook seksueel misbruik, dat we door het invoeren van een verplichte procedure inzake het voeren van een beleid in onze voorzieningen die werken met en voor kinderen, ook aansporen tot het melden van situaties van misbruik. Dit zijn initiatieven die ook al uitgebreid aan bod kwamen in de Commissie Grensoverschrijdend Gedrag hier in het Vlaams Parlement.

Wat tot slot zeer belangrijk is als het gaat over de cijfers, is dat ik opdracht gaf tot een update van het rapport 'Geweld, gemeld en geteld', waarin uit een bevraging van jongeren zelf cijfers naar voren worden geschoven inzake seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Om een duidelijk zicht te krijgen op de problematiek in Vlaanderen, werd een wetenschappelijk vervolgonderzoek uitgevoerd op het in 2010 opgezette onderzoeksproject van het Kinderrechtencommissariaat met betrekking tot geweld op kinderen en jongeren in Vlaanderen. Het vervolgonderzoek loopt tot deze maand en wordt uitgevoerd door UC Limburg. Voor dit onderzoeksproject is 80.000 euro gepland door het departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Het onderzoeksrapport zal in juni 2018 beschikbaar zijn.

De voorzitter: Mevrouw Schryvers heeft het woord.

Katrien Schryvers (CD&V): Minister, dank u wel voor uw zeer uitvoerige antwoord. Ik zal het natuurlijk nalezen en zal nu geen bijkomende vragen stellen. U hebt zoveel gezegd over wat er allemaal gebeurt. Dat heb ik ook al kunnen vaststellen in de Commissie Grensoverschrijdend Gedrag. Kunnen deze vragen ook in die commissie worden gesteld? Vanuit andere beleidsdomeinen wordt wel naar die commissie doorverwezen met betrekking tot dit onderwerp, en soms ook niet. Uw antwoorden zijn wel voor de eindconclusies van de Commissie Grensoverschrijdend Gedrag. Het was in dat opzicht dat ik de vraag heb gesteld.

De minister heeft uitgebreid toelichting gegeven, maar als er ondertussen nieuwe evoluties zijn of nieuwe cijfers naar voren komen, dan verdienen die natuurlijk de nodige duiding, om eventueel ook aanbevelingen te kunnen opnemen. Het is in die zin dat ik het antwoord van de minister gedetailleerd zal nalezen.

De voorzitter: Het is natuurlijk zo dat vragen aan commissies worden toegewezen, veeleer dan dat commissies ze naar zich toetrekken. In elk geval hebt u gelijk dat de gegevens die de minister heeft gegeven, uiteraard ook ter beschikking staan van de Commissie Grensoverschrijdend Gedrag.

De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Ik heb één grote bedenking en een aantal kleinere opvolgvragen.

Ik heb uit uw antwoord afgeleid dat de cijfers – 1800 minderjarigen verdacht van seksueel misbruik bij de parketten – niet een-op-een vergelijkbaar zijn met de meldingen die bij de Vertrouwenscentra Kindermishandeling binnenkomen. De ene zijn nationale cijfers, de andere zijn Vlaamse cijfers, dat begrijp ik ook heel goed. Maar het gekke aan die cijfers is natuurlijk dat de proportie van de cijfers juist omgekeerd zou moeten zijn. Als ik nu zie dat we 337 meldingen hebben van seksueel grensoverschrijdend gedrag bij de VK's en 1800 bij de parketten, dan vraag ik mij af of het beleid dat wij voeren, er wel genoeg toe strekt dat mensen eerst naar de VK's komen. Want je zou toch denken dat daar een veel groter

aantal meldingen wordt gedaan, en dat het trechtersysteem er dan voor zorgt dat een aantal van die meldingen doorgaan naar het parket, en dat er dan nog een kleiner aantal tot effectieve vervolging of bestraffing leidt? Met alle begrip voor het feit dat die cijfers inderdaad niet zomaar een-op-een vergelijkbaar zijn, zou je toch, als je naar de grootteorde kijkt, een inverse proportie verwachten van wat we nu zien. Zult u daar eens in roeren en met uw administratie eens kijken hoe het komt dat dat zo is?

De vorige keer dat we het hier in de commissie over hetzelfde onderwerp hadden, hebben we het gehad over het zwarte cijfer van het aantal verkrachtingen en andere gevallen van seksueel misbruik die niet worden gerapporteerd. Wordt dat nu kleiner, sinds u gezegd hebt dat u zou kijken of daar door beleids-overschrijdend te werken, effectief een verschil in kan worden gemaakt?

In de discussie die we in 2016 hebben gehad, hebt u ook naar de rol van elektronisch toezicht verwezen. Dat gaat dan uiteraard, omdat het nieuwe jeugddelinquentierecht nog niet van kracht is, over meerderjarige delictplegers. Is daar enige studie over gemaakt? Kunnen we weten of dat een positief resultaat heeft op die plegers van seksueel grensoverschrijdend gedrag, of juist niet?

U hebt het ook gehad over het vlaggensysteem van Sensoa. Iedereen is daar heel enthousiast over, maar bestaan er geen manieren om dat nog beter bekend te maken? Ik heb namelijk niet het gevoel dat iedereen daar vandaag echt al mee aan de slag kan of dat zelfs al kent.

Uit de cijfers van Awel, of het commissieverslag dat daarover bestaat, blijkt dat zij heel vaak jongeren doorverwijzen, bijvoorbeeld naar het CLB of naar het JAC. Maar die cijfers tonen ook aan dat heel weinig jongeren die raad ook concreet opvolgen. Daar verliezen we dus wel heel veel mensen. We hebben jongeren die melding doen bij Awel, en Awel zegt hun dat ze bij het JAC of het CLB moet zijn, maar uit de opvolging blijkt dat dat niet gebeurt. Kunt u daar wat aan doen?

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: Er zijn een aantal vragen over wetenschappelijk onderzoek en dergelijke. Dat moet ik zelf opvragen, want dat kan ik natuurlijk niet uit het hoofd zeggen.

Ik vind wel, mijnheer Parys, dat u nogal snel een veronderstelling maakt die vanuit het publieke perspectief misschien niet zo logisch is. Ik denk dat er veel situaties zijn waar, in het kader van intrafamiliaal geweld of grensoverschrijdend gedrag, het de spontane reactie van mensen is om naar de politie te gaan. We mogen niet verwachten dat mensen die het gevoel hebben dat er iets strafbaars is gebeurd, de neiging hebben om daarmee naar het vertrouwenscentrum te gaan. Dat zou misschien het ideaalste der situaties zijn, maar ik neem aan dat er veel situaties zijn waarin mensen intuïtief onmiddellijk een andere piste kiezen. Nu reageer ik zelf ook maar intuïtief, maar het lijkt mij niet zomaar een evidente veronderstelling dat die verschillende cijfers betekenen dat de toeleiding naar de VK's te wensen zou overlaten.

Ik wil gerust eens kijken of het mogelijk is om in die studie die nu wordt geüpdatet, te bekijken wat de relatie is met cijfers die bijvoorbeeld vanuit Justitie worden gegeven. Maar het is echt niet de enige sector waar we cijfers vanuit de justitiële sfeer kennen die niet helemaal matchen met de cijfers die uit onze registraties komen. Er zijn nog sectoren, suïcide bijvoorbeeld, waarvan we weten dat zij politioneel een bepaalde manier van registreren hebben en bepaalde kwalificaties geven. Als je dat dan probeert te bekijken, is het heel moeilijk om die match te maken. Maar ik wil gerust vragen aan de onderzoekers die nu met die update bezig zijn, of daar eens naar kan worden gekeken.

Wat betreft het vlaggensysteem van Sensoa, denk ik eerlijk gezegd dat dat bij degenen die geacht worden dat te kennen en die geacht worden dat te vertalen naar hun sector, vrij goed gekend is. Tot in Nederland toe is daar veel aandacht voor en wordt dat ook opgevraagd. Mij is het er niet zozeer om te doen dat het concept van Sensoa door het brede publiek gekend moet zijn. De vraag is of degenen die dat moeten vertalen naar de sector en dat op het niveau van de sector bruikbaar maken, vanuit dat concept vertrekken. En naar wij weten uit het engagement dat genomen is vanuit Sport, Jeugd enzovoort, heeft men daar in de meeste sectoren een vertaalslag van gedaan en heeft men dat effectief bruikbaar gemaakt voor de eigen sector.

Als slachtoffers iets moeten melden, is drempelverlaging altijd een issue dat onze aandacht verdient. De laatste tijd zijn er wel wat initiatieven geweest die de laagdrempeligheid zeker gestimuleerd hebben. Kijk bijvoorbeeld naar de Overkop-huizen die ondertussen zijn opgericht in Vlaanderen. Dat is opnieuw met de bedoeling om zeer laagdrempelig te zijn, en vandaaruit toch voldoende competenties te hebben om toe te leiden naar hulpverlening, indien dat nodig is. Ik denk dus dat er zeker een aantal initiatieven zijn, ook recentere initiatieven, die daartoe zullen bijdragen.

Wat betreft het effect van het elektronisch toezicht: we moeten dat opvragen of daar in de afdeling Justitiehuisen wetenschappelijke informatie over beschikbaar is.

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Ik dank de minister omdat hij eens naar die cijfers wil laten kijken. Dat interesseert me zeker.

Ik wil in mijn slotreplik nog meegeven dat uit de cijfers van Awel blijkt dat 60 procent van de jongeren die contact nemen, meisjes zijn. 20 procent zijn jongens en van 20 procent weet men, bijvoorbeeld in anonieme chatsessies, niet wie het is. Ik zou de minister ook willen vragen om genoeg maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat ook jongens die stap durven te zetten, want uit die cijfers blijkt toch dat ze dat gewoon veel minder doen.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

**VRAAG OM UITLEG van Jan Bertels aan Jo Vandeuren, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de Panoreportage omtrent online gokken
– 1424 (2017-2018)**

Voorzitter: de heer Bart Van Malderen

De voorzitter: De heer Bertels heeft het woord.

Jan Bertels (sp.a): Minister, we hebben het al eens over online gokken gehad, maar een reportage op tv heeft dikwijls meer maatschappelijke impact dan sommige vragen die wij hier stellen, vandaar dat ik het online gokken toch weer hoog op de politieke agenda wil krijgen.

Vorige week zond het onderzoeksprogramma Pano een reportage uit over de gokproblematiek in Vlaanderen. Voor wie het advies inzake gokken van de Hoge Gezondheidsraad heeft gelezen, bevat die reportage niet zoveel nieuws, maar ze maakt de aanbevelingen en analyses van de raad wel heel concreet. Zo zagen we hoe gemakkelijk het voor minderjarigen is om deel te nemen aan online gok-activiteiten en hoe er zelfs casino's voor minderjarigen in recreatieparken staan opgesteld. Eén recreatiepark heeft ondertussen al aangekondigd om de speelhallen voor kinderen te sluiten – gelukkig maar.

Ook konden we in de reportage ervaren hoe alomtegenwoordig reclame voor gokken en kansspelen eigenlijk is en welke kwalijke effecten dat kan hebben op sommige jonge en minder jonge Vlamingen. Wat sportwedstrijden betreft, werd een expert van de Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen (VAD) geciteerd, die de problematiek treffend samenvatte met de stelling dat sportwedstrijden nu meer dreigen te gaan over gokken op de uitslag dan over genieten van de wedstrijd en in spanning het resultaat afwachten.

Voor mij zaten de meest treffende beelden echter op het einde van de reportage, toen de lijst met mogelijke hulpinstanties voor problematisch gokgedrag op de website van de federale Kansspelcommissie gefactcheckt werd en op haar accuraatheid getest. Sommige telefoonnummers, op een officiële website, bleken niet meer in gebruik, andere wezen naar psychiatrische centra die geen specifieke hulp bieden voor problematisch gokgedrag, en als uitsmijter werd gesteld dat de Kansspelcommissie er tijdens de drie weken tussen de opnames en de uitzending niet in geslaagd was om dat onderdeel van hun website te actualiseren en up-to-date te brengen. Dat is toch wel een verbazingwekkende vaststelling.

Minister, preventie en de toeleiding naar hulp zijn belangrijke onderdelen van uw Vlaamse bevoegdheden. Het advies van de Hoge Gezondheidsraad, dat we ondertussen wel allemaal gelezen zullen hebben, wees specifiek op hoge drempels tot de hulpverlening. Daarom kunnen we hier niet licht aan voorbijgaan.

Ik neem aan dat u beaamt dat online gokken en gokreclame problematische vormen aannemen in Vlaanderen, of reeds aangenomen hebben. Steunt u dan ook de op het federale niveau voorgestelde aanbeveling van de Kansspelcommissie om gokreclame meer aan banden te leggen? Kunt u, vanuit het oogpunt van preventie, akkoord gaan met een reclameverbod voor online gokken, zoals wij al hebben voorgesteld?

Als u niet akkoord kunt gaan met een reclameverbod, acht u het dan nodig, aangezien de impact van de alomtegenwoordige gokreclame door niemand lijkt te worden betwist en er eveneens een brede consensus lijkt dat er te veel reclame wordt gemaakt, om binnen uw bevoegdheden specifieke ontradingscampagnes te lanceren, teneinde de kwalijke impact van de gokreclame te trachten neutraliseren?

Gelet op de ontoereikende en zelfs verkeerde info over het aanbod aan hulpverlening op de website van de Kansspelcommissie, hoe zult u ervoor zorgen dat Vlaamse jongeren en anderen aan correcte en efficiënte info raken over de Vlaamse hulpverlening?

De voorzitter: Minister Vandeuren heeft het woord.

Minister Jo Vandeuren: Collega, vanuit de bezorgdheid over dit thema en de signalen die me vanuit het werkveld bereikten, nam ik al in 2016 het initiatief om, in de schoot van de Algemene Cel Drugs, een werkgroep rond gokken op te starten. Die werkgroep heeft een synthesesnota opgeleverd die het Belgische aanbod aan preventie en hulpverlening bundelt. Momenteel wordt, wederom op onze vraag, door de verschillende gemeenschappen en de federale overheid gewerkt aan een visienota over gokken die, normaal gezien, zal worden voorgesteld op de interministeriële conferentie in de loop van dit jaar.

In die visienota hebben we aangegeven dat er dient te worden ingezet op het vergaren van duidelijke gegevens. Er bestaan op dit ogenblik immers geen sluitende cijfers over gokken, over de omvang van het aantal mensen die problematisch gokken, noch over het aantal mensen die een behandeling starten omwille van problematisch gokken.

Om een beter zicht te krijgen op het fenomeen gokken, zowel online als offline, hebben onze diensten ervoor geijverd om in de nationale gezondheidsenquête

het thema op te nemen. Vanaf 2018 wordt dit ook meegenomen. Daardoor krijgen we een idee hoeveel mensen online gokken. Daarnaast is er nood aan afstemming van de registratiegegevens van verschillende voorzieningen die in contact komen met mensen met een gokprobleem. Dit zijn zowel voorzieningen in de geestelijke gezondheidszorg als voorzieningen uit de eerste lijn.

Om op een efficiënte wijze de gokproblematiek aan te pakken, moeten we niet enkel bewust omgaan met reclame, maar inzetten op verschillende strategieën tegelijk: educatie, omgevingsinterventies, afspraken en regels, zorg en begeleiding. Vanuit Vlaanderen hebben we zowel in preventie als in de hulpverlening al een aantal stappen inzake de gokproblematiek gezet.

VAD zet in op het informeren van burgers en intermediairs rond de problematiek van gokken. Zo zijn er folders, zelftests en materiaal voor onderwijs zoals het educatief materiaal 'You bet!' uitgewerkt. Zij bieden handvaten aan voor hulpverleners.

De pijlers omgevingsinterventies, afspraken en regels worden veeleer opgenomen door de procesbegeleiding die de cgg-preventiewerkers (centrum voor geestelijke gezondheidszorg) aanbieden aan verschillende settings om te komen tot een beleidsmatige aanpak. Er moet immers rekening worden gehouden met de kenmerken en cultuur van de betreffende setting. Voor de ondersteuning daarvan bestaan verschillende draaiboeken per setting.

In Vlaanderen is voornamelijk een ambulant aanbod aan hulpverlening voor mensen met een gokprobleem, voornamelijk vanuit de cgg of de verslavingszorg, uitgebouwd. Ook residentiële behandeling is soms noodzakelijk en mogelijk, bijvoorbeeld op een psychiatrische afdeling van een algemeen ziekenhuis (paaz) of in een psychiatrisch ziekenhuis. Ook online is er een aanbod aan zelfhulp en online begeleiding.

Bij het opmaken van regelgeving rond gokreclame is het belangrijk om de potentiële speler zo maximaal mogelijk te beschermen door het reclamevolume, de tijdstippen, de reclame voor risicovolle spelen, de bonussen en promo's en dergelijke te reguleren, zowel in de fysieke wereld als online. Effectieve preventieve acties en hulpverlening rond gokken kunnen immers enkel plaatsvinden wanneer de wetgeving ter zake het juiste klimaat schept, zo niet blijft het dweilen met de kraan open.

In de planning 2018 wordt door VAD een sensibiliserende campagne opgezet net voor en tijdens het WK voetbal. In die campagne zal een beroep worden gedaan op een aantal bekende Vlamingen die uitspraken doen over gokken op sportwedstrijden. De campagne zal voornamelijk online via de sociale media worden uitgerold en zal worden ondersteund door het loco-regionaal gezondheidsoverleg en -organisatie (Logo) en de intergemeentelijke en cgg-preventiewerkingen. Mensen die op de campagne reageren, worden omgeleid naar een landingspagina van waaruit men toegang krijgt tot de website van de DrugLijn voor meer informatie en advies over gokken.

Vlamingen die vragen hebben rond gokken, kunnen terecht op de DrugLijn, de publieksservice van VAD. Zij bieden zowel informatie aan als een zelftest. Op de website van VAD staat een doorverwijsgids waar ook adressen voor begeleiding rond gokproblemen kunnen worden gevonden.

We financieren daarnaast het centrum voor alcohol- en andere drugproblemen (CAD) Limburg om de website www.gokhulp.be uit te baten. Daar wordt eveneens informatie en een zelftest aangeboden, evenals online zelfhulp en online begeleiding. www.Gokhulp.be telde in 2017 overigens 116.376 bezoekers. Er waren 200 aanmeldingen voor de zelfhulp en 80 voor de begeleiding.

VAD heeft ons overigens laten weten dat ze eind november 2017 de recente adressen aanleverde voor een folder die door de Kansspelcommissie reeds verschillende jaren wordt verspreid in casino's en speelhallen. Daarin staan informatie en adressen waar men terecht kan voor begeleiding.

De voorzitter: De heer Bertels heeft het woord.

Jan Bertels (sp.a): Minister, dank u wel dat er wordt gewerkt aan een visie-nota, die nog in 2018 op de interministeriële conferentie zou komen. Ik neem aan dat u daar straks iets concreter over kunt zijn of dat in het voor- of najaar zal zijn. Dat er wordt gewerkt aan het opnemen van het thema in de nationale gezondheidsenquête is een pas voorwaarts, maar is niet genoeg. Daar kom ik straks nog even op terug.

Ik meen begrepen te hebben uit uw antwoord met betrekking tot het reclame-verbod dat u gesproken hebt over reclame reguleren en beperken en dat u dus niet bent voor een totaalverbod voor online gokken. Minister, ik denk dat we nog een pas sneller moeten schakelen. We weten dat er meer dan een miljoen gok-accounts zijn. We weten, zoals de reportage en de nationale gezondheidsraad nog eens hebben aangetoond, dat er een online gokindustrie is die leidt tot menselijke drama's en waarmee je een aantal mensen in de miserie duwt. Daar moeten we meer proactief kunnen optreden.

Mijn bijkomende vraag is dan ook of u met betrekking tot de kansspelen, het online gokken, geen pas kunt bijzetten. U verwijst terecht naar VAD en de cgg's, maar het aanbod aan effectieve actuele hulpverlening in die cgg's is momenteel te beperkt. Ik denk dat we daar een pas moeten bijzetten. Minister, wil u daar een bijkomende actie ondernemen?

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: Ik ben een beetje verbaasd door een aantal suggesties, want als er één gemeenschap is geweest die ervoor gezorgd heeft dat dat thema op de agenda van de algemene cel komt en dat er nu tenminste wordt geïnvesteerd in een poging om daar een goede visie rond te ontwikkelen, dan is het wel de Vlaamse Gemeenschap geweest. Het feit dat we dat kunnen meenemen in onze nationale gezondheidsenquête, zal natuurlijk het probleem niet oplossen, maar het zal ons minstens in staat stellen om meer coherentie in de cijfers en in de manier van beleid voeren mogelijk te maken. In die zin denk ik dat wij wel degelijk de tandjes bij hebben gestoken waarnaar werd verwezen.

Wat de reclame betreft, weet u zeer goed dat dat een federale bevoegdheid is. Ik heb u aangegeven dat wat ons betreft het duidelijk is dat als je dat niet reguleert, dat zeker geen goede zaak is. Maar de bevoegdheid moet worden uitgeoefend door de federale overheid. Het is dus niet aan de gemeenschappen om dat te doen. Of het nu gaat over alcohol of over dit risico, het is altijd een beetje 'health in all policies'. In dit geval zijn er andere bestuursniveaus die daarvan de contouren zullen bepalen.

Wat betreft het hulpverleningsaanbod, is het juist dat we moeten kijken dat onze hulpverlening ook deze uitdaging aan kan. Ik heb niet het gevoel dat we daar alleen moeten inzetten op een specifieke vorm van hulpverlening, maar dat we vooral moeten gaan naar een breed toegankelijke hulpverlening, die wat breder gaat dan een specifieke vorm van verslaving. Ook daar heb ik al aangekondigd dat we dat wel degelijk meenemen in ons beleid geestelijke gezondheidszorg en dat u kunt verwachten dat we proberen de kaart van Vlaanderen te maken om te kijken waar de expertise zit en waar de competenties verbeterd of aangescherpt moeten worden.

De voorzitter: De heer Bertels heeft het woord.

Jan Bertels (sp.a): Minister, wat betreft de visienota van de interministeriële conferentie: ik ben begonnen met te zeggen dat dat een goede pas voorwaarts is. Ik weet niet goed waar uw verbazing vandaan komt. Dat is een goede pas voorwaarts, alleen is hij niet genoeg en moeten we effectief een tandje bij steken om een hulpverleningsaanbod over heel Vlaanderen uit te spreiden. Dat mag breed gaan, in de brede verslavingszorg. We zien immers problemen op het terrein ontstaan bij jongeren en anderen, en we kunnen daar nu niet proactief genoeg op reageren en worden achteraf met de problemen geconfronteerd. Mijn vraag blijft om daar iets meer proactief op te treden en een tandje bij te steken.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Jan Bertels aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over mogelijke overnames van woonzorgcentra – 1425 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Bart Van Malderen

De voorzitter: De heer Bertels heeft het woord.

Jan Bertels (sp.a): Voorzitter, minister, mijn vraag gaat over een 'hot topic' met betrekking tot de private residentiële ouderenzorg. Begin maart is er een studie verschenen van professor Pacolet. Begin maart raakte bekend dat er in de sector van de private residentiële ouderenzorg mogelijk nieuwe fusies of overnames op til staan. Investeren in de woonzorg, en zeker in de residentiële woonzorg, blijkt in de ons omringende landen, met Duitsland als groot voorbeeld, een steeds grotere big business en de verwachting is dat dit ook in ons land zal voorkomen.

Het gaat om een dubbel fenomeen. Het aandeel private rusthuizen zal stijgen en steeds meer private rusthuizen zullen in de handen van enkele grote consortia komen. Het is begonnen met de kleine commerciële spelers die actief zijn in de ouderenzorgsector en zij hebben daar zeker een plaats. Maar, als ze bepaalde regels in acht nemen, zijn ze overgenomen door grotere spelers en worden nu overgenomen door grotere internationale giganten, van wie er sommige letterlijk in hun statement hebben staan dat zij enkel kopen om winst te kunnen maken en om later met winst te kunnen verkopen, als het ware deels op de kap van de zorg voor de zorgbehoevende. De vrees van experts is dan ook dat dit marktverstoring dreigt te werken en dat sommige van die commerciële consortia zich enkel zullen richten op het midden- en hogere segment van de markt terwijl wij in Vlaanderen er toch allemaal van uitgaan dat iedereen betaalbare en kwaliteitsvolle zorg moet kunnen krijgen. Verder blijven bij onze fractie specifiek de vrees en de bezorgdheid over excessief winststreven in de zorgsector meespelen. Pure commercialisering van de rusthuissector is voor ons een pas te ver. Zorg mag geen puur winstproduct zijn. Naar aanleiding van deze berichtgeving heb ik dan ook volgende vragen.

Minister, hebt u als bevoegd minister reeds weet van mogelijke fusies of overnames die in de Vlaamse zorgsector zouden plaatshebben? Daaraan is een discussie gekoppeld die we al een aantal keer gevoerd hebben: hebt u een zicht op eventuele financiële stromen die gepaard gaan met een dergelijke overname door een holding of nieuwe grotere commerciële spelers?

Mijn volgende vraag is een beleidsvraag. Beamt u dat een te groot marktaandeel van één speler in de sector verstoring kan werken, zoals is geuit door verschillende experts inzake de ouderenzorg?

Klopt de voor mij een beetje verrassende berichtgeving dat er vanuit de Vlaamse bevoegdheden niets tot weinig ondernomen kan worden om een te groot

overwicht van één speler in de residentiële ouderenzorg te voorkomen? Als die berichtgeving niet zou kloppen, welke mogelijkheden ziet u dan om dat te verhinderen?

De voorzitter: Minister Vandeuren heeft het woord.

Minister Jo Vandeuren: In het landschap van de woonzorgcentra heeft zich de afgelopen jaren een stevige trend richting schaalvergroting gemanifesteerd. Heel wat woonzorgcentra hebben de krachten gebundeld binnen diverse vormen van samenwerking of in een fusie. Ook internationale, beursgenoteerde commerciële zorgactoren hebben hun intrede in deze markt gedaan. Binnen de lokale besturen stellen we een trend tot het verzelfstandigen van de woonzorgcentra vast, al of niet in combinatie met thuiszorg, via de oprichting van publiekrechtelijke of privaatrechtelijke verenigingen, namelijk zorgbedrijven. Zowel bij de publieke, als socialprofitwoonzorgcentra hebben zich de afgelopen jaren verregaande samenwerkingsverbanden, overnames en fusies voorgedaan.

Alleenstaande autonome woonzorgcentra worden in toenemende mate geconfronteerd met de administratieve en juridische complexiteit op vlak van beheer van een woonzorgcentrum. Vaak missen zij expertise en middelen op vlak van infrastructuurwerken en technieken, gespecialiseerde zorg- en ondersteuning, ICT, financieel management enzovoort. Van de andere kant zijn deze woonzorgcentra vaak goed geïntegreerd in de lokale gemeenschap en beschikken ze over allerlei samenwerkingsverbanden. Zij kunnen goed inspelen op de specifieke lokale behoeften. Zij zijn op hun manier kwetsbaar en hebben tegelijkertijd ook een sterke lokale inbedding en gedragenheid.

Woonzorgcentra ingebed in grotere groeperingen of samenwerkingsverbanden van zorg creëren schaalvoordelen door het bundelen van krachten, wat hun de mogelijkheid biedt om meer inhoudelijke expertise in te kopen, alsook stevig in te zetten op kostenefficiëntie. Zij kunnen een beroep doen op betaalde professionele bestuurders. We stellen ook vast dat de grootschalige structuren, die vaak verbonden zijn met deze groeperingen, aan complexiteit toenemen en niet altijd even transparant zijn. Er zijn bijvoorbeeld initiatiefnemers die in de exploitatie van het woonzorgcentrum het juridisch statuut van een vereniging zonder winstoogmerk aannemen, maar in de onderliggende structuren een aantoonbaar commercieel, winstgevend oogmerk hebben. Een voorbeeld hiervan is Senior Living Group, die woonzorgcentra uitbaat zowel binnen de rechtsvorm van een vzw als van een nv. Senior Living Group is de Belgische tak van het Franse Korian, de grootste beursgenoteerde rusthuisuitbater in Europa.

Bij verzelfstandiging van openbare woonzorgcentra dient eveneens de bestuurlijke en financiële transparantie gevrijwaard te blijven. Voor ons is dat uiteraard een belangrijk thema.

Er wordt vastgesteld dat bij een grotere marktwerking, dus een grotere verscheidenheid aan initiatiefnemers en consolidatie van woonzorgcentra in grote groepen, en de creatie van het level playing field, de overheid moet toezien op de transparantie met betrekking tot de inzet van de publieke middelen en de duurzaamheid van het zorgaanbod en dit zo veel mogelijk via de bestaande kanalen. Deugdelijk bestuur en financiële transparantie voor alle initiatiefnemers zijn essentieel om continuïteit en kwaliteit van het wonen, zorg en ondersteuning te kunnen waarborgen, ook op langere termijn.

De invulling van het deugdelijk bestuur kan aangepast zijn naargelang van de grootte en rekening houdend met de specifieke eigenschappen van het juridisch statuut van het woonzorgcentrum, maar de transparantie voor de Vlaamse overheid is essentieel. In dit kader verwijs ik u ook naar de aanbevelingen deugdelijk bestuur in welzijns- en zorgorganisaties voor profit- en socialprofitorganisaties

van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin die met de stakeholders werden ontwikkeld en bekendgemaakt in 2016.

Het klopt inderdaad dat de commerciële spelers de afgelopen jaren hun aandeel op de markt van de woonzorgcentra hebben vergroot: daar waar in 2013 ze een marktaandeel hadden van 18,5 procent is dit begin 2018 25,6 procent. Ik heb het over cijfers inclusief de woonzorgcentra die onder een vzw-statuuut opereren. Voor de publieke sector en de vzw's social profit samen daalde het marktaandeel hierdoor van 81,5 naar 74,4 procent. Die cijfers zijn afkomstig van socioloog Jan Hertogen, die deze bewegingen jaarlijks onderzoekt en opvolgt. Deze cijfers zijn uiteraard indicatief, gelet op een continu bewegend landschap. Het is bekend dat in de andere gemeenschappen deze verhoudingen anders liggen: 49 procent commercieel, 28 procent publiek en 24 procent non-profit. Die cijfers komen uit documentatie van de Franse Gemeenschap.

De toename van de vergroting van het aandeel van de commerciële organisaties kan onder andere worden gekaderd in de erkenningskalender, waar alleen al in de periode 2015 tot 2018 8413 woongelegenheden in de woonzorgcentra zijn erkend en waarop de not-for-profitorganisaties hebben ingespeeld.

In Vlaanderen wordt de ouderen- en thuiszorg vormgegeven door middel van marktwerking, met voldoende mededinging in het mechanisme van vraag en aanbod. Initiatiefnemers met diverse juridische rechtsvormen hebben steeds de toegang gekregen om woonzorgcentra uit te baten. De markt van welzijn en zorg is natuurlijk geen klassieke, vrije markt. Enerzijds is de gezondheid van een persoon aan onzekerheid onderhevig, en de vraag naar zorg gebeurt dus vaak niet op basis van eigen keuze, maar op basis van een soms onverwachte nood. Bovendien is er informatieasymmetrie: zowel de concrete invulling van de behoefte aan, als de kwaliteit van zorg is vaak slechts gedeeltelijk beoordeelbaar door de eindgebruiker, de vraagzijde van de markt.

In die zin kunnen we niet spreken van een volledig vrije zorgmarkt. Het gaat daarom veeleer om een gereguleerde markt, waar programmatie in functie van budgettaire beheersing, vergunningen, erkenningen en subsidies, de kwaliteit, betaalbaarheid en toegankelijkheid van het zorg- en ondersteuningsaanbod vrijwaren. Die toegankelijkheid vereist ook solidariteit, en dus een gedeeltelijke publieke financiering.

Corrigerende maatregelen moeten worden ondernomen, wanneer zou blijken dat het gebrek aan meerwaardegedreven marktwerking de efficiëntie, toegankelijkheid en/of de kwaliteit van de zorg en ondersteuning in gevaar dreigt te brengen. Dat zou bijvoorbeeld kunnen in geval van een monopolievorming.

De strategische adviesraad Welzijn, Volksgezondheid en Gezin schreef in zijn advies van 2012 'Aanbevelingen bij het debat over marktwerking en commercialisering in de woonzorg': "Het zorgveld veronderstelt een diversiteit aan aanbieders voor de volledige doelgroep. Deze diversiteit moet behouden blijven. Schaaloptimalisaties, integraties, fusies en samenwerkingsverbanden kunnen uiteraard leiden tot schaalvoordelen en positieve effecten hebben op de prijs, de efficiëntie of de kwaliteit. Toch moeten deze bewegingen in het oog gehouden worden. Een gezonde mededinging betekent het verbod op buitensporige concentratie van marktmacht."

En nog: "Monopolies, kartels en varianten ervan kunnen leiden tot problematische situaties waarbij de rechten en belangen van andere zorgaanbieders maar ook van de zorgbehoevenden met de voeten worden getreden. Denken we maar aan negatieve gevolgen van marktmacht zoals beperkte keuzevrijheid, onvoldoende aanbod voor kwetsbare groepen, te hoge prijzen, slechtere kwaliteit, en

zo meer. Prijzen zijn dan bijvoorbeeld niet meer marktconform. Toezicht houden op de marktmechanismen veronderstelt een performante overheid.”

Zoals bekend bestaan er strenge regels om de mededinging te beschermen. Concentraties van ondernemingen kunnen talloze doeleinden hebben die de consument en de economie ten goede komen. Door hun activiteiten te combineren kunnen ondernemingen bijvoorbeeld nieuwe producten of diensten ontwikkelen of hun productie- of distributiekosten beperken, wat de werking van de markt kan verbeteren en in het voordeel is van de consument.

Bepaalde concentraties kunnen echter de werking van de markt evenwel schaden, meer bepaald door een dominante speler te creëren of te versterken. In dergelijke gevallen kunnen deze concentraties leiden tot hogere prijzen, minder keuze of minder innovatie. Daarom moet elke concentratie van een zekere omvang in termen van omzet vooraf worden goedgekeurd door de Belgische Mededingingsautoriteit (BMA), of in sommige gevallen door de Europese Commissie.

Een concentratie in de betekenis van het Wetboek van economisch recht slaat op een transactie die leidt tot een duurzame wijziging in de zeggenschap van een onderneming, met andere woorden de mogelijkheid om een beslissende invloed uit te oefenen op de activiteit van de onderneming. Er is onder meer sprake van een concentratie wanneer twee onafhankelijke ondernemingen besluiten te fuseren, wanneer een onderneming of een persoon die de controle heeft over een onderneming, een andere onderneming of een deel van de activiteiten van de onderneming verworft, of wanneer twee ondernemingen op een duurzame manier een gemeenschappelijke onderneming oprichten. Enkel concentraties met een bepaalde omzetrempel moeten aan de Belgische Mededingingsautoriteit worden aangemeld. De ondernemingen mogen de concentratie dan niet tot uitvoering brengen alvorens de BMA haar beslissing betreffende de toelaatbaarheid van de concentratie heeft genomen.

Het Mededingingscollege verklaart toelaatbaar: concentraties die een daadwerkelijke mededinging niet op een significante wijze belemmeren, onder andere door een machtspositie te creëren of te versterken, en concentraties waarbij de betrokken ondernemingen samen minder dan 25 procent controleren van welke voor de transactie relevante markt ook.

Het Mededingingscollege kan steeds een van de volgende beslissingen nemen: de concentratie is toelaatbaar zonder voorwaarden, de concentratie is toelaatbaar, maar onder voorwaarden of met verplichtingen die waarborgen dat de betrokken ondernemingen de voorgestelde verbintenissen naleven, of de concentratie is niet toelaatbaar.

Met andere woorden, we beschikken over een regelgevend kader waar wordt toegekeken op grote fusiebewegingen die een verstoring effect kunnen hebben op een goede marktwerking.

Overigens kan ik u bevestigen dat de commerciële spelers die gedurende deze legislatuur zijn overgegaan tot een fusie of overname, mijn kabinet en het agentschap Zorg en Gezondheid steeds correct hebben geïnformeerd zodra ze in de juridische mogelijkheid hiertoe waren.

Vlaanderen dient inzake de concentratieproblematiek dus geen specifiek regelgevend kader te ontwikkelen. Wat we wel kunnen doen, is een juridisch kader creëren waarbinnen we de woonzorgcentra kunnen verplichten tot een financiële transparantie en bestuurlijke weerbaarheid.

In de conceptnota ‘Residentiële ouderenzorg: een échte thuis voor kwetsbare personen. Een stevige uitdaging voor de samenleving én zorgaanbieders’, die

ondertussen is geadviseerd door de Ouderenraad, de strategische adviesraad (SAR) en de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV), kunt u lezen dat we met de sector, gelet op de evoluties ter zake, een aantal bijkomende garanties willen afspreken en maatregelen willen nemen op het vlak van beheer van de woonzorgcentra en ook andere erkende zorg- en welzijnsvoorzieningen.

In die nota worden verschillende thema's geformuleerd op het vlak van de financiële soliditeit en risicobeheersing van een voorziening, alsook de bedrijfscontinuïteit, de kwaliteit en de integriteit van aandeelhouderschap/bestuurders/begunstigden en leiding, de transparantie met betrekking tot groepsstructuren en relaties tussen entiteiten van een groep of met dienstverleners, het aantoonbaar maken dat cliënten en/of mantelzorgers minstens worden geïnformeerd over beleidsbeslissingen die hun aanbelangen en, waar mogelijk en relevant, ook hierbij worden betrokken. Ik heb het dan over de rol van de bewoners- en/of familieraad.

In de nota kunt u lezen dat dit concreet betekent dat in overleg met de sector een regelgevend kader wordt betracht dat voorziet in garanties en maatregelen op het vlak van beheer en financiële weerbaarheid van de woonzorgvoorzieningen, waartoe het woonzorgcentrum behoort. De soort en het aantal maatregelen opgelegd in dit kader zullen afhankelijk zijn van de grootte van de voorziening en met respect voor de diversiteit in juridische organisatiestatuten en hieraan gekoppelde wettelijke kader. Dit overleg heeft overigens de afgelopen weken plaatsgehad.

We beogen het Woonzorgdecreet van 2009 te actualiseren. De basisprincipes willen we daarin mee opnemen.

De voorzitter: De heer Bertels heeft het woord.

Jan Bertels (sp.a): Minister, dank u wel voor uw antwoord. Eerst even twee vaststellingen over waar ik het met u eens ben.

Samenwerking of schaalvergroting kan positieve effecten hebben. Dat kan gebeuren in de non-profitsector of de social profitsector, het kan gebeuren in de openbare sector, het kan gebeuren in de commerciële sector. Schaalvergroting is niet per definitie iets negatiefs, maar we moeten er wel over waken dat een aantal waarden of regels gerespecteerd blijven.

U zegt dat er inzet is van publieke middelen. Ik ben het volmondig met u eens dat we moeten streven naar transparantie met betrekking tot de outcome van de zorg en de financiële stromen. Deugdelijk bestuur moet georganiseerd worden, zoals dat ook al in 2016 naar voren werd gebracht. We moeten ervoor zorgen dat de inzet van publieke middelen correct verloopt en we moeten daar een aantal zaken voor doen.

De commerciële investeringsfondsen leggen zich meer toe op de vergrijzing die we in Europa kennen en op de zorgsector in het algemeen. Zij zeggen dat dat een investeringssector is waar ze op moeten inzetten, om ervoor te zorgen dat ze hun investeringen rendabel kunnen maken, en investeringen doen in seniorenvastgoed om winst te maken. Daar hebt u erop gewezen dat het ook belangrijk is dat er een binding met Vlaanderen bestaat. Ik ben het daarmee eens, maar bij die investeringsfondsen, en zeker die grote groepen, is die er niet meer.

Ik denk dat het niet voldoende is – en u geeft dat zelf impliciet aan, als u verwijst naar de conceptnota en het bijkomende regelgevende kader dat moet worden uitgewerkt in het kader van het nieuwe Woonzorgdecreet – dat we nu alleen verwijzen naar de regelgeving met betrekking tot de mededingingsautoriteiten of naar de regelgeving met betrekking tot de Europese Commissie. In mijn ogen moeten we hier veel verder gaan dan alleen kijken, op basis van de regels van de

mededinging, of er marktverstoringe werking is. De ouderenzorg is niet alleen een klassieke vrije markt, zoals u zelf ook gezegd hebt.

Los van de activiteiten die u met de sector aan het ontplooiën bent inzake het nieuwe Woonzorgdecreet, waar we een regelgevend sociaal kader, los van het marktkader, moeten uitwerken, is de vraag of u nog een bijkomende strategie hebt om te vermijden dat 'rusthuisraiders' – dat is een woord dat letterlijk in de krant gebruikt werd – onze Vlaamse woonzorgcentra overnemen, buiten de aanpassingen die u gaat voorstellen op basis van de conceptnota, zoals u hem hebt ingediend.

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: Ik weet niet goed wat u daarmee bedoelt. Als ik verwijs naar wat in de regering is goedgekeurd, met name wat rond financiële transparantie en financiële weerbaarheid als opties zijn gekozen, dan lijkt me dat toch al een heel belangrijke stap die kan worden gezet.

U hebt gevraagd of het te grote marktaandeel van één speler verstoring kan werken. Ik heb gezegd dat dat zeker kan, maar bovendien heb ik u erop gewezen dat er wel degelijk een instantie bestaat die dat in België bewaakt. Die heeft precies die opdracht, om te zien dat die machtsconcentratie niet tot dit soort situaties kan leiden. Ik betwijfel of we daar het juridische instrumentarium voor zouden kunnen vinden, maar ik zie gewoon de realiteit, namelijk dat er wel degelijk een instantie is die daarop toeziet.

Ik heb ook vastgesteld dat diegenen die een overname wilden doen, als zij onder het toepassingsgebied van de mededingingsautoriteit vielen, dat ook consequent gemeld hebben en dat daar ook onderzoek rond gedaan is.

De voorzitter: De heer Bertels heeft het woord.

Jan Bertels (sp.a): Bedankt, minister. De belangrijkste vaststelling, die we hier allemaal maken, is dat onze residentiële ouderenzorg geen klassieke vrije markt is. We moeten vanuit Vlaanderen blijven ijveren voor een gereguleerde markt, die ervoor zorgt dat iedereen de zorg kan krijgen die hij nodig heeft, en mogen niet afstevenen op pure economische marktwerking. Daarom was mijn opmerking ook dat de mededingingsautoriteiten dat nu te eng bekijken, als pure economische marktwerking.

Ik ben blij dat u, in navolging van de strategische adviesraad, zegt dat we in Vlaanderen een diversiteit aan aanbieders moeten blijven hebben. Het aandeel van de commerciële rusthuizen daarin is gestegen, wat an sich geen probleem is, maar we moeten er wel voor zorgen dat die diversiteit kan blijven bestaan. Dat betekent ook, minister, dat we ervoor moeten zorgen dat de bijkomende bedden niet alleen uitgebaat zullen worden door commerciële spelers. Ook de non-profitorganisaties en de openbare actoren moeten kunnen blijven investeren in bijkomende bedden. We moeten vanuit Vlaanderen de mogelijkheden bieden, zodat die andere actoren kunnen blijven bestaan en hun aandeel kunnen blijven verdedigen, want de diversiteit aan aanbieders in ons Vlaamse residentiële zorglandschap is een rijkdom en die moeten we koesteren, ook wat de openbare sector betreft.

Minister Jo Vandeurzen: Ik vind die diversiteit belangrijk, maar daarvoor moet natuurlijk niet alleen naar de overheid gekeken worden, maar ook naar de initiatiefnemers. Als degenen die initiatief kunnen nemen, dat ook nemen en zich daarvoor organiseren en zich ook professionaliseren, als dat nodig zou zijn om dat te kunnen blijven doen, dan zal die diversiteit natuurlijk ook bewaakt blijven.

Ik veronderstel niet dat ik u heb horen zeggen dat we nu plots tegen iedereen die over een voorafgaande vergunning beschikt, moeten gaan zeggen dat wij die zonder enige waarde beschouwen. Als dat uw suggestie is, dat we moeten sturen wie nog erkende bedden mag hebben, dan zegt u eigenlijk dat we aan iedereen die houder is van een voorafgaande vergunning, moeten zeggen dat die eigenlijk geen betekenis meer heeft. Als u dat hebt gezegd, dan zou u dat misschien beter eens hardop verduidelijken, omdat ik denk dat een aantal mensen u dan niet echt kunnen volgen.

Jan Bertels (sp.a): U weet heel goed dat ik dat niet heb gezegd, minister. U hebt verwezen naar de erkenningskalender. Ik heb niet verwezen naar de voorafgaande vergunningen die al toegekend zijn. Er komt nog een erkenningskalender na de jaren zoals we die nu hebben.

Minister Jo Vandeurzen: Collega Bertels, we hebben een hele tijd geleden komaf gemaakt met het steeds opnieuw uitbreiden van het aantal voorafgaande vergunningen, omdat er zoveel in omloop waren. We zitten nu in een fase dat we houders van voorafgaande vergunningen, die al toegekend zijn, zoveel jaren geleden, in een kalender brengen om die bestaande voorafgaande vergunningen om te zetten in erkenningen. Als de suggestie is om op dat mechanisme in te grijpen, dan moeten we zeggen dat voorafgaande vergunningen niet meer leiden tot een erkenning. Dat is een mechaniek waarin we nu niet zitten, integendeel. We proberen correct te zijn en respect op te brengen voor het rechtmatige verwachtingspatroon van houders van voorafgaande vergunningen.

Jan Bertels (sp.a): Dat heb ik ook helemaal niet betwist, maar er zullen nog bedden bij moeten worden gecreëerd, gelet op de toenemende vergrijzing, buiten de voorafgaande vergunningen die nu zijn toegekend tot over enkele jaren.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.